

A zene, a hang, a hangzás valójában isteni nyelv – „vox Dei” –, melynek hatása mindenképp mély értelműnek, bizonyos tekintetben mágikusnak és misztikusnak nevezhető. Ha valaha fölfedhetnénk a szabályait, olyan dallamokat tervezhetnénk, melyeknek varázsereje a lelkek legmélyéig hatolna. Mindenkori titokzatosságában megfejtetetlen hatalom rejlik. Emocionális összefüggésekben és hermeneutikailag vizsgálva a zene kérdését Angi István *Zenehermeneutikai vizsgálódások a fájdalomról* című tanulmányából megtudhatjuk, hogy a szenvedés igen érzékeny, muzikális megfoghatósága a *titokzatos leleplezésének* a paradoxonában rejlik. A szerző arra a kérdésre keresi legfőképpen a választ, hogy a szomorúság, a fájdalom és a sirás zenei metaforái miért esnek annyira távol a szavaktól.

Loboczy János *Értelem és hangzás* című tanulmánya a zene befogadásában rejlő értelmezési változatokat kutatja Gadamer, Dahlhaus és Adorno nyomán. Csíki Huba a husserli időanalízisek problémáira keres megoldást. A *Hang és idő* című tanulmányának fő problematikája: hogyan artikulálódnak a megismerés specifikus, folyamatos változásai, és mit jelent e folyamat tudat alatti eredete. Jakab András *Hang a fenomenológiában* című tanulmánya ugyancsak a hangnak, a hangzásnak és az időnek a specifikus fenomenológiai kapcsolatát igyekszik megvilágítani Don Ihre nyomán. Végül Fodor Attila az

impresszionizmus világába vezet be minket a zenei benyomások esztétikai paradigmája kapcsán, majd Arthur Schopenhauer zeneesztétikájáról tudhatunk meg több mindent Tódor Imre szemszögéből, előtérbe állítva a zene metafizikai aspektusait.

Mindezek alapján láthatjuk, hogy a román és angol kivonatokkal, gondosan összeállított tárgymutatóval, valamint a szerzőkre vonatkozó szakmai információkkal is ellátott kötet belső rendje logikus és jól áttekinthető. Ennek köszönhetően egy újabb tartalmas és igényesen szerkesztett kiadványt vehet kezébe nemcsak az, aki szűkebb értelemben a filozófiai kérdések iránt érdeklődik, hanem mindazok is, akik tágabb betekintést szeretnének nyerni – az interdiszciplinaritás jegyében – a filozófiai vizsgálódásoknak a filozófiatörténetet, az antropológiát, a metafizikát, a logikát, a lélek- és nyelvfilozófiát, a fenomenológiát, esztétikát, filozófiai hermeneutikát felölelő sokrétűségébe, valamint a filozófiai és a szaktudományos kutatások termékeny kapcsolati hálójába.

Jelen kötet a *Fogalom és kép* konferencia- és kötet sorozat negyedik, egyben utolsó darabja, de ebből korántsem következik a felvázolt komplex kutatómunka lezárása. A bevezetőben arról is hírt kapunk, hogy a szerkesztők-szervezők bizakodó elképzelése szerint e sokoldalú foglalkozás kutatási projektként működik tovább Kolozsvár és Budapest helyszínekkkel.

Rusu Rowenna

Játsszunk el a gondolattal!

*Játék és tudomány. Szerkesztette Veress Károly.
Egyetemi Műhely Kiadó, Bolyai Társaság – Kvár 2014. 276 old.*

A 2013-ban, a Bolyai Társaság és a Babeş–Bolyai Tudományegyetem által megrendezett második *Interdiszciplináris párbeszéd* konferencia nem pusztán névrokona az első, 2012-ben hagyományteremtő szándékkal útjára indított *Interdiszciplináris párbeszédnek*. Az első

rendezvény jó alkalmat biztosított a résztvevőknek, hogy körüljárják azokat a módszertani igényeket, amelyek az interdiszciplináris megközelítés szükségességét megalapozzák, illetve metodikai javaslatokkal szolgáljanak az elmélet gyakorlatba ültetésére. A „programkonferencia”

anyaga könyv alakban is megjelent a Lázár I. Zsolt és Veress Károly által szerkesztett *Paradigma(váltás) és kommunikáció* (Egyetemi Műhely Kiadó, Kvár 2014) című kötetben. Arról nem tudunk biztosat állítani, hogy az ott megbeszéltek mennyire épültek be a kolozsvári tudományosság gyakorlatába, az viszont bizonyos, hogy 2013-ban, a konferenciasorozat második rendezvényén a különböző diszciplínák szféráiból érkező előadók már nem az interdiszciplinaritás módszertani kérdéseiről vitakoztak, hanem egy megadott, jól körülhatárolt témáról folytattak dialógust – interdiszciplináris megközelítésben. A konferencián elhangzott 31 előadásból 20 tanulmány készült el, ezek olvashatók az itt bemutatásra kerülő kötetben.

A konferencia hívószavai: *játék és tudomány*. A szervezők akár így is feldobhatták volna a labdát: *játék, tudomány*, sőt akár *játék – tudomány*. Mintha így mellőződött volna az *és* kapcsolatos jellege, amely egymás mellé állít, de ezáltal szét is választ, és deklarálódott volna a játék és tudomány közötti kapcsolat szervezősége, hiszen – amint a kötet tanulmányai bizonyítják –, a két fogalom rendkívül szorosan (ha úgy tetszik, lényegileg) kapcsolódik egymáshoz. A játék nem csupán tárgya lehet a tudománynak, hanem eszköze is, de a viszony fordítva is fennáll: a tudomány mindig egyfajta játéknak tekinthető, hiszen ha nem öncélúan és a világtól elzártan műveljük (és miért tennénk ezt?), alkalmazkodunk kell bizonyos *játékszabályokhoz*, amelyek a gondolatok, felfedezések áramlását biztosítják. Ellenkező esetben akarattunkon kívül tesszük hermetikusan zárttá saját tudományunkat.

Az alábbiakban néhány pontban foglalnám össze a kötet tanulságait.

1. *Mi is a játék?* Az első tanulság e kérdés formájában fogalmazható meg. A kérdéshez hozzászóló tanulmányok azt bizonyítják, hogy a játék fogalmát definiálni nem egyszerű, igazából talán nem is lehetséges. Erre utaltak a szervezők is, amikor a felhívásban „a játék filozófiai, szaktudományos és művészeti szempontú megközelítése(i)“-t

vetették fel témaként. Hiszen ha a játék rendelkezne egyértelműen leírható (fogalom)testtel, máris beszűkülne a kérdezhetőség szférája. Így azonban, lényegének szerzteágazóságával és megfoghatatlanságával tematizálódik a fizikus, az irodalomkutató, a nyelvész, a történész, a közgazdász, a pedagógus, a teológus számára.

2. *Mi is a tudomány?* Ez a kérdés leginkább hiányával van jelen a kötetben. Furcsa módon a tanulmányok szerzői közül alig kísérelték meg definiálni a téma másik elemét: a tudományt. Nyilvánvaló, hogy ez a fogalom ugyanúgy megfoghatatlan, mint a játék. Amint Homa Ildikó írja *Élejtételek vagy játékelet?* című tanulmányában: nem tudnánk olyan egységes meghatározást találni, amely magába foglalja az összes játékot. (192.) Talán ez a tudományra is igaz, de meglehet, hogy éppen ez lehet a két konceptus hasonlósága. Ha úgy látjuk, hogy számtalan meghatározást adhatunk játékokra és tudományra, miért ne feltételeznénk, hogy a két halmaz számos eleme egybeesik? Berszán István előfeltevéseiből a játék felől tekintve kiolvashatunk egy burkolt tudománymeghatározást: „A játékot leginkább kitalálása közelíti a (tudományos) kutatáshoz, akár a játék adott szabályai szerinti (érdembeli) játszást, akár az (érdembelien) új szabályok kitalálását helyezük előtérbe.” (42.) Úgy tűnik tehát, hogy játékban és tudományban közös, hogy „lebegő” fogalmakként lebegtetik az értelmüket: a játék nem játék, amíg valaki nem tekint rá ilyen módon, a tudomány sem tudomány, ha nem valaki számára reprezentálódik így. Szabó Gábor hasonló gondolatból indul ki nyitótanulmányában: „tulajdonságokkal nem *per se* rendelkeznek a tárgyak, hanem valamely interakcióban tesznek rájuk szert.” (11.) Azonban ugyanezzel az interakcióval – ti. hogy tulajdonságokkal ruházunk fel tárgyakat – létrehozzuk az intenciókat is: a tudományt.

3. *Az élet játék.* Pontosabban: „nincs olyan alapvető emberi tevékenység, amelynek ne lenne játékformája, játékszerű megfelelője” – írja Veress Károly. (69.) A szerző Jorge Luis Borges